

p. Giorbisz

Centrum Badań Opinii Społecznej

ul. ŻURAWIA 4 skr. pt. 24

00-955 WARSZAWA 15

SEKRETARIAT: 28-37-04; 29-35-69

ZESPÓŁ REALIZACJI BADAŃ: 40-56-41

Telefon dyżurny 21-34-34

Telex: 816-436

BS/241/103/90

NAJWAŻNIEJSZY OBECNIE PROBLEM DLA POLSKI

Wypowiedzi spontaniczne respondentów CBOS

Komunikat z badań

Warszawa, sierpień 1990 r.

Otwarte pytanie o *najważniejszy obecnie problem dla Polski* jest systematycznie stosowanym uzupełnieniem zadawanych przez CBOS pytań zamkniętych. Odpowiedzi na nie dają możliwość zorientowania się w charakterze, najważniejszych zdaniem ankietowanych, problemów nie sterowanych (w pytaniach zamkniętych) takim przedstawianych im pytań i przemyśleń nie ograniczanych oferowanymi odpowiedziami.

Zanotowane przez nas w lipcu¹ wypowiedzi dzielą się na trzy grupy poruszanych zagadnień związanych z: gospodarką, warunkami życia oraz polityką.

Wypowiedzi nawiązujące do gospodarki

Otrzymane dane wskazują, że dziedziną życia społecznego obejmującą, zdaniem respondentów, najwięcej najważniejszych obecnie dla Polski problemów jest gospodarka. Na zagadnienia z nią związane zwróciło uwagę 75% badanych. Jest to podobny wskaźnik do uzyskanego w badaniu marcowym², ostatnim, w którym zadano to samo pytanie (77,7%). Częstość i rodzaj wypowiedzi w obu badaniach przedstawia tabela 1 aneksu. Wskazując na problemy związane z funkcjonowaniem gospodarki, respondenci najczęściej (26,1%) formułowali stwierdzenia: *poprawa, odbudowa, unormowanie bądź stabilizacja gospodarki, pokonanie trudności gospodarczych*. Takie określenia dominowały również w badaniach marcowych, przytoczyła je jednak mniejsza liczba (18,4%) ankietowanych. Na drugim miejscu (15,9%) znalazły się rozmaite opinie i postulaty dotyczące *sytuacji rolnictwa oraz zmiany polityki prowadzącej obecnie, według badanych, do jego upadku*. Ważność tych problemów była w marcu dostrzegana nieco rzadziej - wymieniło je 12% respondentów. Wówczas na drugim miejscu (15,5%) znalazły się stwierdzenia sygnalizujące obawy związane z *bezrobociem, utratą i brakiem pracy*, które w lipcu potwierdziła zbliżona liczba (14,9%) ankietowanych. Częściej niż poprzednio - choć zapewne

¹ Sondaż CBOS: "Aktualne problemy i wydarzenia" (7) przeprowadzony w dniach 12-15.07.1990 r. na ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=1481).

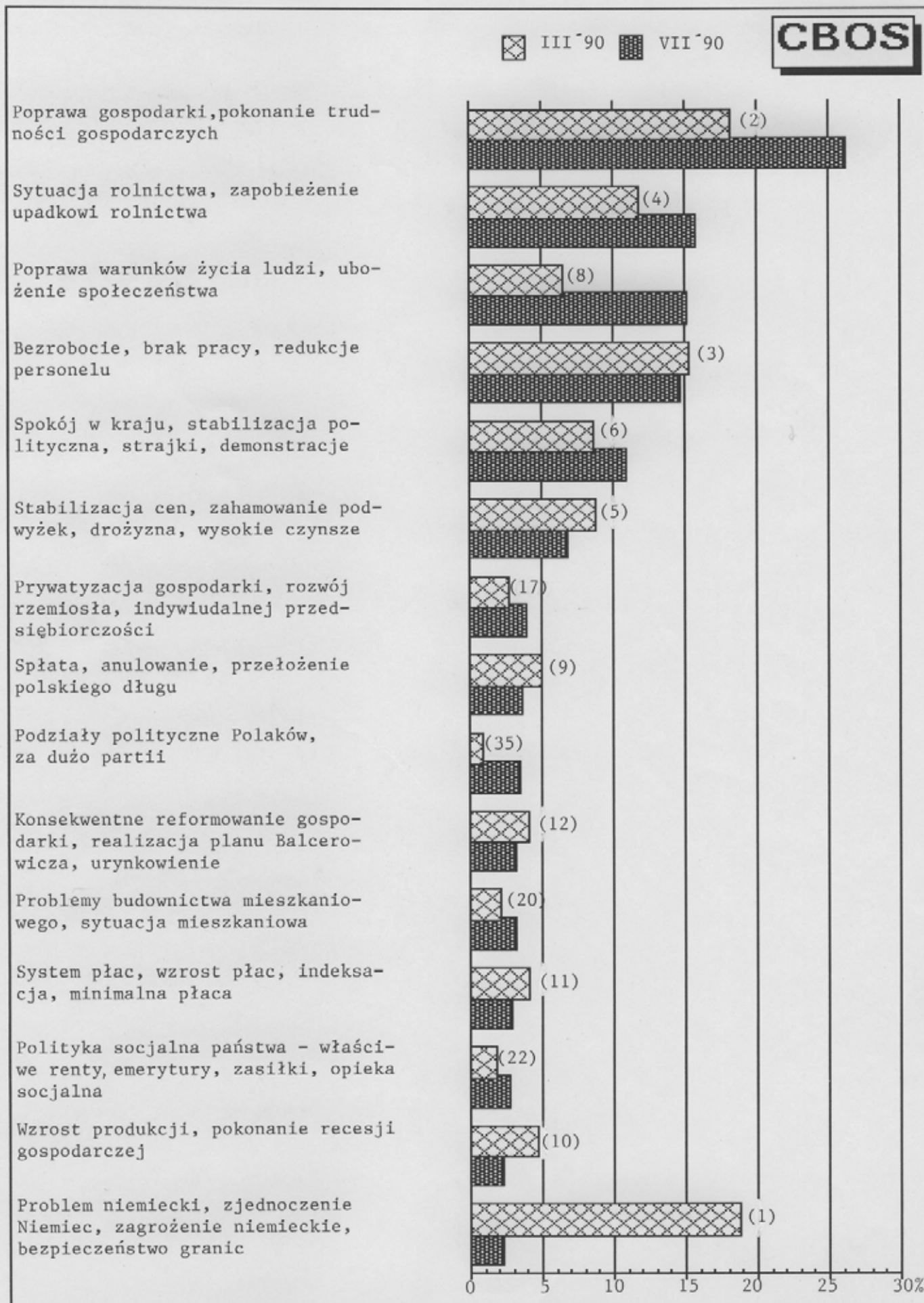
² Sondaż CBOS: "Sprawy Polski i Polaków" (3) przeprowadzony w dniach 17-21.03.1990 r. na ogólnopolskiej próbie losowej dorosłej ludności Polski (N=1480).

dużo rzadziej niż wskazywałyby na to ważkość i aktualność zagadnienia - wymieniano problem *prywatyzacji gospodarki i indywidualnej przedsiębiorczości* - mówiło o nich w lipcu 4,1%, w marcu 2,8% badanych. Dużo rzadziej były i są dostrzegane zagrożenia i ograniczenia będące pochodną naszych długów zagranicznych: *o spłacie zadłużeń, anulowaniu bądź przełożeniu terminu ich spłaty* wypowiedziało się w lipcu 3,8, w marcu - 5,1% badanych. Podobnie rzadko - w lipcu 3,4%, w marcu 4,2% respondentów - poruszano sprawę *konsekwentnego reformowania gospodarki, realizacji planu Balcerowicza, urynkowienia gospodarki, wprowadzenia zasad konkurencji*. Wzrost produkcji, pokonanie recesji gospodarczej okazały się istotne zaledwie dla 2,4% badanych (w marcu dla 4,8). Podobna grupa - 1,8% (w marcu 3,6%) uważa za ważne problemy związane ze *zmianą stosunku do pracy, wzrostem dyscypliny pracy, jej etosu*. Wszystkie te wypowiedzi wyczerpują ponad 96% okazanego zainteresowania problemami uważanymi za najważniejsze dla polskiej gospodarki.

R e a s u m u j ą c: w stosunku do badania marcowego ogólna struktura spontanicznych wypowiedzi o gospodarce nie uległa zasadniczej zmianie - respondenci wypowiadając się na ten temat, wymieniają najczęściej te same trzy problemy. Obserwujemy również powtarzanie się zagadnień, które nie budziły zarówno w marcu, jak i lipcu społecznego zainteresowania: *ochrona środowiska, poprawa warunków pracy oraz kwestia pomocy, kredytów, inwestycji zagranicznych* - wszystkie one były wymieniane przez mniej niż 1% badanej populacji.

Stabilność ogólnej struktury wskazań nie oznacza braku zmian w częstotliwości pojawiania się poszczególnych problemów. Należy tu zwrócić uwagę na przyrost stwierdzeń w wypowiedziach związanych z poprawą gospodarki, co według danych lipcowych jest, zdaniem respondentów, *najważniejszym obecnie problemem dla Polski*. (W marcu był nim *problem niemiecki, zjednoczenie Niemiec rodzące zagrożenie dla granic Polski* - rys. 1). Częściej jest również dostrzegana krytyczna sytuacja rolnictwa, co świadczy o skuteczności protestów rolniczych dla zwrócenia uwagi opinii publicznej na trudności w tej dziedzinie gospodarki niezależnie od negatywnej oceny sposobów dowodzenia swoich racji (67,9% badanych uwa-

Rysunek 1. Częstość wskazań problemów (kolejność wg wskazań z VII'90; procenty nie sumują się do 100, gdyż respondenci mogli wymieniać więcej niż jeden problem).

żało protesty rolników za uzasadnione, ale tylko 29% dopuszczało blokadę dróg jako formę protestu³). Warto podkreślić, że odnotowana już w marcu relatywnie wysoka częstość wypowiedzi na ten temat była wyraźnym sygnałem rosnącego niezadowolenia rolników ze stanu, w jakim znalazła się ta sfera gospodarki.

Z kolei spadek częstości wypowiedzi co do konieczności *zahamowania inflacji* potwierdza powodzenie programu rządowego w tej mierze.

Wypowiedzi nawiązujące do warunków życia

Na drugą pod względem częstości poruszanych spraw grupę problemów najważniejszych obecnie dla Polski składają się zagadnienia, które można ująć wspólnym określeniem "warunki życia". Angażowały one uwagę w lipcu 34%, a w marcu 29,1% badanych. Różnica wskaźników pozwala wnosić o narastającej uciążliwości problemów bytowych. Bliższa analiza otrzymanych danych wskazuje na podobną w stosunku do poprzednich badań strukturę częstości pojawiania się poszczególnych tematów ze sfery warunków życia: największe i najmniejsze zainteresowanie budzą te same kwestie (tabela 2 aneksu).

Wśród tych pierwszych notujemy - z jednym wyjątkiem - nieistotne i nie mające znaczenia dla całości bloku zmiany odsetków przytaczających je osób. I tak, największy i jedynie istotny przyrost częstości wskazań notujemy w sprawach związanych z *poprawą warunków życia ludzi, społeczeństwa, standardu życia, stopy życiowej, brakiem pieniędzy, ubożeniem społeczeństwa* - wskazywało na nie w lipcu 15,3% ankietowanych (w marcu 6,6). Ta bardzo znacząca różnica odsetków jest główną przyczyną wzrostu ważności całego omawianego bloku problemów. Drugi w kolejności temat - *stabilizacja cen, zahamowanie podwyżek, drożyzna, wysokie czynsze*, wiążący się z wysokością codziennych wydatków - był sygnalizowany podobnie często w lipcu (7%), jak i marcu (8,4%). O niskich dochodach - *systemu i relacji płac, wzrostu zarobków, indeksacji, zabezpieczenia socjalnego (płacy minimalnej)* - wypowiedziało się 4,2% badanych (w marcu 3,1%).

³ Por. cytowany sondaż "Aktualne problemy i wydarzenia"(7).

Na bliźniaczy blok tematów poruszających kwestię dochodów niepracujących i najuboższych, czyli *polityki socjalnej państwa - właściwych rent, emerytur, zasiłków, pomocy biednym i bezrobotnym, ochrony ludzi słabych*, wypowiedziała się w lipcu (2,8%) podobna jak w marcu (2,0%) liczba respondentów. W sumie na dochody i wydatki oraz ich wzajemną relację wskazało 28,2% badanych, co stanowi 83% zanotowanych wypowiedzi nawiązujących do sfery warunków życia. W sferze tej, obok problemów związanych z finansową stroną poziomu życia, istotne miejsce zajmują sprawy *budownictwa i sytuacji mieszkaniowej* wymieniane przez 3,4% ankietowanych (w marcu 2,2%). Jest to zatem zespół zagadnień, których dokuczliwość da się porównać z dyskomfortem wywoływanym niezadowolającymi dochodami. Niski, choć zauważalny poziom dostrzegania jako społecznego problemu *startu życiowego młodego pokolenia, młodych małżeństw, spraw młodzieży* (w lipcu 1,3% wypowiedzi, w marcu 0,9) wydaje się być wynikiem zderzenia się w społecznej świadomości ważności tej problematyki z przeświadczeniem o konieczności równomiernego rozkładania ciężaru kryzysu na wszystkie grupy społeczne i wiekowe. Dość często w marcu notowane (2,9% wskazań) krytyczne opinie o zaopatrzeniu rynku były w lipcu sygnalizowane tylko przez 0,7% badanych. Może to świadczyć o dalszej poprawie w tej mierze.

P o d s u m o w u j ą c: zdecydowana większość wypowiedzi na temat uciążliwości warunków życia koncentruje się na coraz większych trudnościach w zrównoważeniu wydatków i dochodów. Z otrzymanych danych wynika, że w okresie dzielącym oba nasze badania wzrosła dokuczliwość braku pieniędzy i niższego standardu życia. Najważniejszym obecnie i nabierającym coraz większego znaczenia problemem w tej sferze życia społecznego jest poprawa wiążących się z kwestią finansową warunków życia. Częstość jego eksponowania stawia go pod tym względem na trzecim miejscu wśród wszystkich innych kwestii uważanych obecnie za najważniejsze (rys.1). Praktycznie nie są podejmowane zagadnienia opieki zdrowotnej, kultury bądź oświaty (tylko przez 0,3% reprezentacji).

Wypowiedzi nawiązujące do polityki

Zagadnienia z dziedziny polityki - trzeciej grupy problemów sygnalizowanych przez respondentów - zwróciły uwagę 28,8% badanej próby (w marcu 54,2%). Tak więc polityka jest obecnie (w przeciwieństwie do marca) mniej, zdaniem respondentów, ważna od "warunków życia". Ów spadek postrzeganej ważności tej sfery życia społecznego jest związany z niezwykle dużym zmniejszeniem się obaw wywoływanych *problemem niemieckim, zjednoczeniem Niemiec rodzącym zagrożenie dla granic Polski*. Jeszcze w marcu - sygnalizowało ten temat 19% badanych - było to nie tylko najważniejsze zagadnienie polityczne, ale wręcz *najistotniejszy problem dla Polski*. Obecnie traktuje go tak 2,4% respondentów, przyznając większą ważność czternastu innym zagadnieniom.

Najzasadniejszą w lipcu kwestią polityczną była sprawa *spokoju w kraju, stabilizacji politycznej, strajków i demonstracji* - wypowiedziało się na ten temat 11% badanych (w marcu 8,8). Echo tych obaw odnajdujemy w sformułowaniach dotyczących *podziałów politycznych Polaków, rozłamów w społeczeństwie, zbyt dużej liczby partii, potrzeby porozumienia i zgody narodowej* (3,6% ankietowanych w lipcu, 1,1 w marcu). Ujawniające się zakłócenia w funkcjonowaniu krajowego życia politycznego wiążą się zdaniem 1,4% respondentów (1,5 w marcu) z niedostatkami *demokratyzacji życia społeczno-politycznego, pluralizmu i tolerancji politycznej, unormowania statusu partii politycznych, pluralizmu związkowego*.

Otrzymane dane potwierdzają występowanie w społeczeństwie dwojakiego stosunku do poczynań obecnej ekipy rządzącej: z jednej strony formułowane są (w lipcu rządziej) wskazania na potrzebę *zaufania społeczeństwa do rządu, poparcia i konieczności ofiar na rzecz jego programu, utrwalenia układu władzy* - 1,6% (w marcu 3,1), z drugiej zaś pojawiają się akcenty *krytycznego stosunku do obecnej ekipy rządzącej, "Solidarności", rządu, Wałęsy* - 1,4% (w marcu 1,6). Nie znikają również stwierdzenia (1,3%, w marcu 2,1) o: *potrzebie rozliczenia osób winnych obecnej sytuacji, ukarania poprzednich ekip, poprzednich przywódców, likwidacji nomenklatury i resztek stalinizmu i komunizmu, zdjeciu komunistów ze wszystkich stanowisk*.

W dziedzinie stosunków międzynarodowych nadal większe obawy budzi, choć jak już mówiliśmy dużo mniej istotny, *problem niemiecki, zjednoczenie Niemiec rodzące zagrożenie dla granic Polski niż stosunki z ZSRR i byłymi krajami socjalistycznymi* (0,5% głosów, w marcu 2,4). Wszystkie przytoczone tu problemy wyczerpują 80% wypowiedzi naszych respondentów na temat zagadnień polityki jako spraw ważnych dla Polski i Polaków. Żaden z pozostałych w tym bloku problemów nie skupił uwagi więcej niż 1% badanych.

Generalnie więc, polityka jest sferą, w której nastąpiło najwięcej zmian w kolejności szczegółowych zagadnień (tabela 3 aneksu). Zdecydowanie rzadsze są wypowiedzi traktujące jako ważne dla Polski: problemy sytuacji międzynarodowej, wybory samorządowe, rozwój kontaktów politycznych i gospodarczych Polski ze światem. Ani w marcu, ani w lipcu nie uznawano za ważne kwestii: mniejszości narodowych, emigracji, zmiany prezydenta. Na podstawie struktury wypowiedzi w ostatnim badaniu (tabela 3 aneksu), można sformułować następujący wniosek: to, co w polityce jest obecnie najważniejsze, wyczerpuje się w sformułowaniach dotyczących spokoju w kraju, stabilizacji i normalizacji sytuacji politycznej itp. Inne zagadnienia z tej sfery budzą dużo mniejsze zainteresowanie społeczne.

Społeczno-demograficzne uwarunkowania udzielanych wypowiedzi

Interesująco prezentuje się rozkład odpowiedzi ze względu na cechy społeczno-demograficzne respondentów (tabela 4 aneksu). Przede wszystkim warto zwrócić uwagę na ciekawą w tym względzie różnicę między mężczyznami i kobietami. Mężczyźni chętniej formułują o gospodarce programowe stwierdzenia, w których akcentuje się cel zamierzonych rozwiązań: poprawa gospodarki, prywatyzacja gospodarki, sytuacja i zmiana polityki wobec rolnictwa. Z kolei kobiety częściej poruszają problemy kosztów zachodzących lub mających nastąpić zmian: bezrobocie, obniżenia warunków życia, podwyżek cen. Wyjątek stanowi problem stabilizacji politycznej, której ważność jest podobnie często sygnalizowana przez obydwie zbiorowości.

Analiza wpływu pozostałych zmiennych na rodzaj formułowanej opinii wskazuje, że poprawą gospodarki są najczęściej

zainteresowane osoby w wieku 30-39 lat, a najrzadziej w wieku przedemerytalnym i emerytalnym (50 i więcej lat), częściej mieszkańcy miast niż wsi, osoby bardziej wykształcone, na wyższych stanowiskach, deklarujące wysoki dochód - często przedstawiciele prywatnej inicjatywy.

Różnice w częstości wypowiedzi na temat prywatyzacji zależą przede wszystkim od wykształcenia, zajmowanego stanowiska, dochodu - im wyższy poziom tych cech, tym częściej sygnalizowana ważność tego kierunku przekształceń stosunków własności.

W przeciwieństwie do dwóch poprzednich zagadnień, których waga była najrzadziej postrzegana przez rolników indywidualnych, problemy rolnictwa były akcentowane niemal wyłącznie przez tę grupę zawodową. Rzadko wypowiadały się na ten temat osoby z wyższym wykształceniem i wysokim dochodem. Wcale nie poruszali tego problemu respondenci na najwyższych stanowiskach.

Bezrobocie jest wyraźnie problemem raczej mieszkańców miast niż wsi. Poza tymi ostatnimi pojawia się on sporadycznie w ścisłej grupie osób z wyższym wykształceniem, zajmujących stanowiska kierownicze wyższego i średniego szczebla. Bardzo podobną strukturę przyjmuje rozkład odpowiedzi związanych z pogarszającymi się warunkami życia.

Stabilizacja cen jest problemem przede wszystkim dla mieszkańców miast oraz osób z niższym wykształceniem i statusem zawodowym oraz przeciętnym bądź niskim dochodem. Spokój w kraju, stabilizacja polityczna - to problemy dostrzegane niemal jednakowo często przez wszystkie grupy zawodowe i społeczne. Nieco częściej formułują obawy w tym względzie nasi najstarsi i legitymujący się niższym wykształceniem respondenci.

x

x

x

Spontaniczne wypowiedzi naszych respondentów zostały zdominowane przez zagadnienia gospodarcze. Na czele najważniej-

szych obecnie spraw dla Polski i Polaków znalazły się poprawa gospodarki i sytuacja w rolnictwie. Procesy zachodzące w tej sferze łączą się z nadal dużymi obawami o spadek stopy życiowej i utratą pracy. Przewagą tych właśnie zagadnień charakteryzuje obecny stan świadomości społecznej.

Potwierdziło się znaczne społeczne zaniepokojenie nasilającymi się konfliktami politycznymi, choć spadek częstości wypowiedzi na tematy polityczne może oznaczać generalne znużenie tą problematyką. Należy tu dodać, że sferę polityki, w odróżnieniu od pozostałych analizowanych tu dziedzin życia społecznego, cechuje największa zmienność i okazjonalność ocen ważności składających się na nią zagadnień (patrz niezrozumiale duży spadek zainteresowania problemem niemieckim).

Uzyskane dane wskazują ponadto na zarysowujące się różnicowania społeczne w percepcji ważności pojawiających się spraw. Mieszkańcy wsi koncentrują się niemal wyłącznie na problemach związanych z rolnictwem, rzadko z kolei docenianych przez mieszkańców miast. Ci ostatni dzielą się na bardziej zainteresowanych perspektywami gospodarki (młodzi, lepiej wykształceni i zasobniejsi, na wyższych stanowiskach) oraz na akcentujących zagrożenia niesione przez zmieniającą się rzeczywistość (starsi, gorzej wykształceni i źle sytuowani). Perspektywa potęgujących się problemów gospodarczych i politycznych każe przewidywać pogłębianie się tych różnic.

ANEKS

Tabela 1

w procentach

Problemy ^a według zastosowanych kodów Gospodarka	Wskazania respondentów według terminów badań:	
	III '90	VII '90
1. Poprawa gospodarki, odbudowa, unormowanie gospodarki, pokonanie trudności gospodarczych	18,4(1)	26,3(1)
2. Sytuacja rolnictwa, zmiana polityki wobec rolnictwa, zapobieżenie upadkowi rolnictwa	12,0(3)	15,9(2)
3. Bezrobocie, zagrożenie bezrobociem, problemy bezrobocia, obawa przed utratą pracy, brak pracy, redukcja personelu	15,5(8)	14,9(3)
4. Prywatyzacja gospodarki, rozwój rzemiosła, indywidualnej przedsiębiorczości	2,8(9)	4,1(4)
5. Spięta zadłużenia, anulowanie, przełożenie spłaty polskiego długu, wyjście z długu	5,1(5)	3,8(5)
6. Konsekwentne reformowanie gospodarki, realizacja planu Balcerowicza, urynnowienie gospodarki	4,2(7)	3,4(7)
7. Problemy budownictwa mieszkaniowego, sytuacja mieszkaniowa	2,2(10)	3,4(6)
8. Wzrost produkcji, pokonanie recesji gospodarczej	4,8(6)	2,4(8)
9. Zmiana stosunku do pracy, wzrost dyscypliny pracy, etos pracy	3,6(8)	1,8(9)
10. Zahamowanie inflacji, podniesienie wartości złotówki, utrzymanie kursu dolara	6,4(4)	0,9(10)
11. Polityka finansowa państwa, system podatkowy, kredyty, oszczędności	2,2(11)	0,7(11)
12. Unowocześnienie przemysłu, modernizacja, postęp techniczny	1,4(12)	0,6(12)

^a Kolejność problemów według wielkości wskazań z VII '90.

Tabela 2

w procentach

Problemy ^a według zastosowanych kodów Warunki życia	Wskazania respondentów według terminów badań:	
	III '90	VII '90
1. Poprawa warunków życia ludzi, standard życia, stopa życiowa, brak pieniędzy, ubożenie społeczeństwa	6,6(2)	15,3(1)
2. Stabilizacja cen, zahamowanie podwyżek, drożyzna, wysokie czynsze	8,9(1)	7,0(2)
3. Problemy budownictwa mieszkaniowego, sytuacja mieszkaniowa	2,2(5)	3,4(3)
4. System płac, relacje płac, zarobki, indeksacja, zabezpieczenie socjalne, płaca minimalna, wzrost płac	4,2(3)	3,1(4)
5. Polityka socjalna państwa - właściwe renty, emerytury, zasiłki, pomoc biednym, ochrona ludzi słabych, opieka socjalna	2,0(6)	2,8(5)
6. Start życiowy młodego pokolenia, młodych małżeństw, sprawy ludzi młodych	0,9(7)	1,3(6)
7. Zaopatrzenie rynku, więcej towarów, niedostatek dóbr, poprawa funkcjonowania rynku, handlu, zapełnienie półek sklepowych	2,9(4)	0,7(7)

^a Kolejność problemów według wielkości wskazań z VII '90.

Tabela 3

w procentach

Problemy ^a według zastosowanych kodów Polityka	Wskazania respondentów według terminów badań:	
	III '90	VII '90
1. Spokój w kraju, stabilizacja polityczna, normalizacja sytuacji politycznej, sytuacji wewnętrznej, strajki, demonstracje	8,8(2)	11,0(1)
2. Podziały polityczne Polaków, rozłam w społeczeństwie, za dużo partii, zgoda i porozumienie narodowe	1,1(13)	3,6(2)
3. Problem niemiecki, zjednoczenie Niemiec, zagrożenie niemieckie, bezpieczeństwo granic	19,0(1)	2,4(3)
4. Stosunki i relacje władza - społeczeństwo, zaufanie do rządu, poparcie i konieczność ofiar na rzecz rządu, utrwalenie układu władzy	3,1(4)	1,6(4)
5. Demokratyzacja, pluralizm i tolerancja polityczna, pluralizm związkowy i partyjny	1,5(11)	1,4(5)
6. Krytyka obecnej ekipy rządzącej, "Solidarności", rządu, Wałęsy	1,6(10)	1,6(6)
7. Rozliczenie osób winnych obecnej sytuacji, ukaranie poprzednich ekip, przywódców, likwidacja nomenklatury, zdjęcie komunistów ze stanowisk, sprawa majątku po b. PZPR	2,1(7)	1,3(7)
8. Sytuacja międzynarodowa, pokój, stosunki Wschód-Zachód, rozbrojenie	3,5(3)	0,9(8)
9. Rozwój kontaktów politycznych i gospodarczych Polski ze światem, prestiż Polski w świecie	2,0(8)	0,5(9)
10. Wybory samorządowe, problemy samorządu terytorialnego	2,2(6)	0,5(10)
11. Stosunki Polski z krajami socjalistycznymi, uniezależnienie od ZSRR i RWPG	2,4(5)	0,4(11)

^a Kolejność problemów według wielkości wskazań z VII '90.

Tabela 4

w procentach

Charakterystyka badanych	Wskazania respondentów na różne grupy problemów:						
	poprawa gospodarki	prywatyzacja gospodarki	problemy rolnictwa	bezrobocie	warunki życia, stopa życiowa	stabilizacja cen	spokój w kraju, stabilizacja polityczna
Ogółem ^a	34,8	5,5	21,0	19,8	20,3	9,3	14,6
<u>Płeć</u>							
Mężczyźni	36,2	7,4	23,5	17,8	17,8	7,4	13,9
Kobiety	33,5	3,5	18,5	21,8	22,9	11,3	15,1
<u>Wiek</u>							
Do 29	35,2	5,7	17,0	23,9	20,8	9,4	10,1
30-39	41,7	6,5	19,4	19,4	21,0	8,6	12,3
40-49	36,0	5,9	23,4	23,8	14,2	11,3	11,7
50 lat i więcej	28,3	4,3	22,5	15,9	23,2	8,6	19,9
<u>Miejsce zamieszkania</u>							
Wieś	28,8	3,0	37,1	14,9	16,0	12,4	13,6
Miasto	39,2	7,3	9,4	23,3	23,5	7,1	15,1
<u>Wykształcenie</u>							
Podstawowe	24,6	2,0	28,9	17,9	21,7	12,3	17,1
Zasadnicze zawodowe	34,3	3,8	20,1	21,5	22,8	10,4	13,5
Średnie	40,4	9,3	16,3	22,5	18,5	7,0	13,5
Wyższe	61,2	11,2	7,5	12,5	12,5	1,2	11,2
<u>Dochód na osobę</u>							
Niski	34,2	3,9	24,0	19,7	22,0	9,7	13,6
Przeciętny	31,8	5,2	20,7	19,7	19,0	11,1	18,7
Wysoki	41,9	10,5	11,0	21,5	17,3	5,2	11,5
<u>Grupa zawodowa</u>							
Dyrektorzy zakładów pracy w administracji państwowej, wymiarze sprawiedliwości itp.	62,5	12,5	0,0	12,5	25,0	12,5	12,5
Kierownicy średniego szczebla, dyrektorzy szkół, specjaliści z wyższym wykształceniem itp.	53,2	19,1	12,8	8,5	12,8	2,1	10,6
Kierownicy niższego szczebla, pracownicy administracyjno-biurowi, mistrzowie, technicy	41,5	8,8	12,3	25,7	18,7	6,4	13,5
Kierownicy i pracownicy sklepów, listonosze, podoficerowie	33,3	3,0	12,1	30,3	30,3	0,0	12,1
Robotnicy i brygadziści poza rolnictwem i leśnictwem	37,5	8,5	13,6	29,0	18,2	6,8	15,3
Robotnicy wykonujący prace proste poza rolnictwem i leśnictwem	17,7	4,6	15,4	23,1	21,5	16,9	12,3
Robotnicy najemni i brygadziści w rolnictwie, leśnictwie, rybacy	37,5	4,2	25,0	0,0	29,2	0,0	12,5
Rolnicy indywidualni i członkowie ich rodzin pomagający w gospodarstwie	23,8	1,4	55,8	8,2	9,5	12,2	9,5
Właściciele prywatnych zakładów, agenci, taksówkarze	54,8	12,9	12,9	6,5	16,1	9,7	6,5

^a Procenty dla Ogółem różnią się od podanych na rysunku 1 ze względu na wyłączenie z analizy pozycji "brak danych".